

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริยธรรมในบทนี้ผู้วิจัยขอเสนอ ความหมายของจริยธรรม องค์ประกอบของจริยธรรม การปฏิบัติจริยธรรม ศักยภาพของการปฏิบัติจริยธรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

ความหมายของจริยธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิอันเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษาค้นคว้าจริยธรรมได้ เสนอทัศนะต่อความหมายของจริยธรรมไว้ดังนี้

จริยธรรมหมายความว่า "หลักธรรมที่ควรประพฤติและพึงปฏิบัติ" (พุทธทาส อินทปัญโญ 2521:3)

พระราชวรมนี กล่าวว่า "จริยธรรม มาจากคำว่า พรหมจรรย์ ซึ่งในพุทธศาสนา หมายถึง มรรค คือวิธีปฏิบัติตนตามสายกลาง ประกอบด้วยองค์ 8 ประการ บางครั้งก็เรียกว่า ไตรสิกขา ทั้งหมดนี้เป็นทางปฏิบัติเพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายชีวิต" (2520:161)

พระยาอนุมานราชชน(2516:409) ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า "จริยธรรม เป็นการค้นหาความจริงเกี่ยวกับคุณค่าของความประพฤติในสังคมว่า พฤติกรรมอย่างใดถือว่าถูกหรือดี หรือควรประพฤติ และพฤติกรรมอย่างใดที่ถือว่าผิดหรือชั่ว ไม่ควรประพฤติ แล้ววางหลักกำหนดเป็นมาตรฐานไว้"

สาโรช บัวศรี (2523:142) กล่าวว่า "จริยธรรมคือ แนวทางในการประพฤติตน เพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม"

ก้อ สวัสดิ์พาณิชย์ (2522:18) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า "จริยธรรมคือ ประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่ดำรงเหมาะสม"

ปัญญา สาทร (2522:54) กล่าวว่า "จริยธรรมคือคุณความดีที่ควรประพฤติ"

กิริติ บุญเจือ (2519:5) กล่าวถึงจริยธรรมว่า "หมายถึงประมวลกฎเกณฑ์หรือมาตรการของความประพฤติ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญและมีการตัดสินใจ"

จริยธรรม หมายถึง "ความประพฤติ การกระทำ และความคิดที่ถูกต้อง
เหมาะสม"(วคิน อินทสระ 2518 : 3)

จริยธรรม คือ "การประเมินคุณค่าของการกระทำหรือการแสดงออกของมนุษย์
เพื่อหาคำตอบว่า การกระทำเช่นนั้น ดี หรือ ชั่ว ถูกหรือผิด ยุติธรรมหรืออติธรรม"
(บรรจง จันทรสภา 2522 : 179-180)

จริยธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับการวินิจฉัย สิ่งที่เป็นความดี ความชั่ว ความ
ถูกต้อง ความไม่ถูกต้อง และภาระหน้าที่อันบุคคลจะพึงกระทำในกรณีต่างๆกัน
(สกล นิลวรรณ 2522 : 5)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2522 : 5) ได้ให้ความหมายของ
จริยธรรมตามรายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยในปัจจุบัน ไว้ว่า " จริยธรรม
คือ แนวทางความประพฤติและการปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิต อันทรงคุณค่าพึงประสงค์"

กรมวิชาการ (2523 : 8) ได้จัดประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทยเมื่อ
วันที่ 22-27 มกราคม 2523 ผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมกันสรุปความหมายของจริยธรรมไว้ว่า
" จริยธรรม คือ การกระทำทางกาย วาจา และใจ ที่ตั้งงามเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น
และสังคม "

ตามความหมายของจริยธรรมที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอไว้ สรุปได้ว่า จริยธรรม
หมายถึง แนวทางประพฤติและปฏิบัติคน ให้ถูกต้องตรงตามปทัสฐานของสังคม

ในทัศนะของนักวิชาการตะวันตก ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1964 : 314) กล่าวว่า " จริยธรรม
หมายถึง การปรับพฤติกรรมให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้อง กิจงาม

ลอเรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg 1976 : 45) กล่าวถึง
จริยธรรมว่า

มีพื้นฐานของความยุติธรรม ซึ่งยึดถือเอาการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน
โดยมิได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับโดยทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ที่คนส่วนใหญ่รับไว้ทุก
สถานการณ ไม่มีการขัดแย้งกัน เป็นอุดมคติ กังนั้น พันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการ
เคารพทอสิทธิและขอเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

ริชาร์ด โฮแกน (Richard Hogan 1973 : 217) ให้ความหมายของ
จริยธรรมว่า " จริยธรรมเป็นระบบกฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อขึ้นระพฤติกรรมสังคมหรือ
พฤติกรรมระหว่างบุคคล และสามารถระบุนอบช่วยเหลือและข้อผูกพันต่อกัน และอย่างน้อย

ที่สุดก็ห้ามการกระทำที่มีเจตนาชั่วร้าย "

โรเจอร์ บราวน์ (Roger Brown 1965 :411) เสนอทัศนะเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ว่า " จริยธรรม หมายถึง ระบบกฎเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์การกระทำผิดหรือถูกของบุคคล จริยธรรมเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการไปตามประสบการณ์ของบุคคล "

จากความหมายของจริยธรรมตามทัศนะของผู้ทรงคุณธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งทัศนะจากนักวิชาการไทยและตะวันตกดังกล่าว ผู้วิจัยขอสรุปความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรมหมายถึง หลักเกณฑ์หรือกฎสำหรับประเมินคุณค่าของการกระทำหรือการแสดงออกของมนุษย์ เพื่อหาคำตอบว่าการกระทำเช่นนั้น ดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด ยุติธรรมหรืออยุติธรรม

องค์ประกอบของจริยธรรม

ผู้ทรงคุณธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการด้านพิจารณาจริยธรรม ได้ศึกษาองค์ประกอบของจริยธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลให้บรรลุหลักการประพฤติกฎปฏิบัติตนเพื่อความถูกต้องดีงาม นักพัฒนาจริยธรรมที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในวงการจริยธรรมได้แสดงทัศนะในทางจำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมที่ควรกล่าวถึงมีดังนี้คือ

พระราชวรานี่ กล่าวว่า "ระบบจริยธรรมทั้งหมดของพุทธศาสนาหมายถึง มรรค คือวิธีปฏิบัติสายกลาง(มัชฌิมาปฏิปทา) มรรคคือทางอันประเสริฐ เป็นไปเพื่อความสงบสุข เพื่อความรู้อย่างยิ่ง เพื่อความบริสุทธิ์ เพื่อนิพพาน" (พระราชวรานี่ 2520:140,160)

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2520:56-57) กล่าวว่า มรรค มีองค์ประกอบ 8 ประการคือ

1. สัมมาทิฏฐิ ปัญญาอันเห็นชอบ คือเห็นอริยสัจ 4
2. สัมมาสังกัปปะ คำวิชอบ คือ คำวิจะออกจากกาม คำวิในอันไม่พยายาบท คำวิในอันไม่เบียดเบียน
3. สัมมาวาจา เจรจาชอบ คือเว้นจากวจีทุจริต 4
4. สัมมากัมมันตะ ทำการงานชอบ คือเว้นจากกายทุจริต 3
5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ คือเว้นจากการเลี้ยงชีพโดยทางที่ผิด
6. สัมมาวายามะ เพียรชอบ คือเพียรในที่ 4 สถาน
7. สัมมาสติ ระลึกชอบ คือระลึกในสติปัฏฐานทั้ง 4
8. สัมมาสมาธิ ตั้งใจไว้ชอบ คือเจริญฌานทั้ง 4 คือ ปฐมฌาน ทุติยฌาน

ศตยญาณ และจตุศตยญาณ

ในองค์มรรคทั้ง 8 จำแนกเป็นองค์ประกอบของจริยธรรมได้ 3 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบทางปัญญา (Higher Wisdom) ประกอบด้วยปัญญา อันเห็นชอบและคำวิชอบ
2. องค์ประกอบทางศีล (Higher Morality) ประกอบด้วยวาจาชอบ การกระทำชอบและเลี้ยงชีพ
3. องค์ประกอบทางจิต (Higher Mentality) ประกอบด้วยเพียรชอบ ระลึกชอบ และตั้งใจชอบ

มรรคหรือไตรสิกขานี้ แสดงข้อปฏิบัติพร้อมทั้งกลวิธีทุกอย่างที่จะให้เกิดผลสำเร็จตามกระบวนการพัฒนาจริยธรรมและมีอานิสงส์มาก กล่าวคือ เมื่อมีความบริสุทธิ์ในทางความประพฤติ(ศีล) ย่อมไม่มีความฟุ้งซ่านวุ่นวายใจจากความรู้สึกเคืองครั่นในความผิดของตนเอง จิตใจก็จะปลอดโปร่งสงบแน่วแน่มุ่งมั่นต่อสิ่งที่คิด คำที่พูด และการที่ทำได้ ยิ่งจิตไม่ฟุ้งซ่าน สงบ มุ่งมั่น แน่วแน่เท่าใด (สมาธิ) การพิจารณา การพินิจพิจารณา การรับรู้สิ่งต่างๆก็ยิ่งชัดเจน เป็นผลดีในทางปัญญามากขึ้นเท่านั้น (ปัญญา) ผู้เจริญไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อยู่เป็นนิจ ย่อมเจริญด้วยจริยธรรมไปตามลำดับ กล่าวคือ จริยธรรมในระดับศีลธรรมของมนุษย์ปุถุชน และปรมาัตถธรรม คือ บรรณธรรมชั้นสูงของท่านที่หลุดพ้นจากอาสวะ (กิเลสเครื่องเศร้าหมอง) บังเกิดความสงบ ความรู้ยิ่ง ความบริสุทธิ์ และความนิพพาน(สภาวะที่สิ้นกิเลสและทุกข์ทั้งปวง)

โรเจอร์ บราวน์(Roger Brown 1965 : 411) ได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมออกเป็น 3 มิติ คือ

1. ด้านความรู้ (Knowledge) ได้แก่ ความรู้ทางจริยธรรม ค่านิยมทางจริยธรรม ความเชื่อทางจริยธรรม การตัดสินใจทางจริยธรรม การใช้เหตุผลทางจริยธรรม
2. ด้านความประพฤติ (Conduct) หมายถึง พฤติกรรมภายนอกที่แสดงให้ปรากฏในสภาพการณ์ต่างๆ ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม การกระทำ

ทางจริยธรรมและพฤติกรรมทางจริยธรรม

3. ด้านความรู้สึก (Feeling) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรม ได้แก่ ความรู้สึกทางจริยธรรม หัสนคติทางจริยธรรม ส่วน ฮอฟแมน (Hoffman 1979 : 958-966) ได้จำแนกองค์ประกอบจริยธรรมใกล้เคียงกับ บราวน์ โดย ฮอฟแมน เชื่อว่า จริยธรรมเป็นกระบวนการสัมพันธ์ข้าม (Internationalization) ของ 3 องค์ประกอบที่มีอิสระจากกัน ได้แก่

1. ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ได้แก่ กระบวนการคิดประเมินคุณค่าพฤติกรรมจริยธรรม ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม การตัดสินใจทางจริยธรรม การใช้เหตุผลทางจริยธรรม เป็นต้น
2. ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) ได้แก่ ความรู้สึกทางจริยธรรม หัสนคติทางจริยธรรม ปฏิกิริยาทางจริยธรรม เป็นต้น
3. การกระทำทางจริยธรรม (Moral Behavior) หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมแสดงออกทางจริยธรรม ได้แก่ การปฏิบัติทางจริยธรรม พฤติกรรมจริยธรรม เป็นต้น

คณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทย (กรมวิชาการ 2527 : 5) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของจริยธรรม และได้ผลสรุปองค์ประกอบของจริยธรรมซึ่งจำแนกได้ 3 ประการ เช่นกันคือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Moral Reasoning) ได้แก่ ความเข้าใจเหตุผลของความถูกต้องที่งาม โดยกระบวนการคิด
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) ได้แก่ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมนั้นมาเป็นแนวปฏิบัติ
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรมที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือกระทำผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆกัน

การจำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาที่เสนอโดย พระราชวรมุนี และการจำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมตามทัศนะของนักวิชาการ ไทยและต่างประเทศตามที่กล่าวมานั้น แม้ว่าการจำแนกองค์ประกอบของบางท่านจะ กำหนดชื่อต่างกัน แต่การอธิบายความหมายของบางองค์ประกอบก็ใกล้เคียง และ บางองค์ประกอบก็อธิบายความหมายตรงกัน ซึ่งสรุปได้ว่า ทัศนะของผู้ทรงคุณธรรม และนักวิชาการดังกล่าว มีหลักเกณฑ์ในการจำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมโดย ส่วนรวมตรงกันดังนี้ คือ

1. องค์ประกอบทางปัญญา (Moral Cognition) หมายถึง กระบวนการใช้ปัญญา คิด พิจารณาหาเหตุผลในการประเมินคุณค่าของการปฏิบัติจริยธรรม ของบุคคลว่าเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องหรือผิด คดีหรือชั่ว ควรไม่ควร ยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรม เหล่านี้ เป็นต้น

2. องค์ประกอบทางความรู้สึก (Moral Affection) หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อการปฏิบัติจริยธรรมของบุคคลทั้งในทางที่ดียิ่ง และตรงกันข้าม เช่น ความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ เชื่อหรือไม่เชื่อ เป็นต้น

3. องค์ประกอบทางการปฏิบัติ (Moral Conduct) หมายถึง การแสดงความประพฤติและการปฏิบัติทางจริยธรรมของบุคคล การปฏิบัติเหล่านี้ สามารถประเมินได้ว่า ในสถานการณ์แวดล้อมหนึ่งๆนั้น การกระทำนั้นถูกต้องหรือผิด คดีหรือไม่ดี ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จริยธรรมที่ศึกษา

จริยธรรมที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ การศึกษาการปฏิบัติจริยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม ดังที่ ควงเคือน พันธมนาวิน(2524:3) กล่าวไว้

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม การศึกษาค่านิยมของจริยธรรมเป็นเพียงเพื่อให้เข้าใจและทำนุบำรุงการปฏิบัติจริยธรรมในสถานการณต่างๆของบุคคลเท่านั้น.

ด้วยเหตุผลดังกล่าวการวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาเฉพาะการปฏิบัติจริยธรรมตามโครงการวิจัยของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เรื่องสภาพที่เป็นอยู่ของพฤติกรรมจริยธรรมของคนไทย อันมี ศาสตราจารย์ ดร.ชัยพร วิชชาวุธ เป็นหัวหน้าคณะวิจัย

คณะวิจัยชุดนี้ ได้นำผลจากการสัมมนาระดมสมองของกลุ่มผู้วิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จำนวน 8 คน จากการสัมมนาระดมสมองของกลุ่มอาจารย์และนิสิตบัณฑิตที่เรียนวิชาสัมมนาจิตวิทยาพฤติกรรมจริยธรรมของภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาคต้นปีการศึกษา 2525 จำนวน 18 คน และจากการรวบรวมรายการพฤติกรรมในเอกสารหลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษา และรายงานการสัมมนาและการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมของหน่วยงานต่างๆมารวบรวมและจัดระเบียบเป็นพฤติกรรมจริยธรรมที่นำมาศึกษา 5 ค่าน (ชัยพร วิชชาวุธ 2526:143-144)

พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ ชัยพร วิชชาวุธและธีระพร อูวรรณไธ ได้จำแนกพฤติกรรมจริยธรรมออกเป็น 5 ค่านคือ

1. พฤติกรรมจริยธรรมต่อตนเอง จัดแบ่งเป็น 3 หมวดใหญ่ๆคือ การควบคุมตนเอง การประเมินตนเอง และการกระทำต่อตนเอง
2. พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางสังคม จัดแบ่งเป็น 5 หมวดใหญ่ๆคือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
3. พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางเศรษฐกิจ จัดแบ่งเป็น 7 หมวดใหญ่ๆคือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การถ่อม และ การสัมมาชีพ-มิจนชีพ
4. พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางการเมือง จัดแบ่งเป็น 6 หมวดใหญ่ๆ

คือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และการต่อต้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

6. พฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม จัดแบ่งเป็น 5 หมวดใหญ่ๆ คือ การควบคุมสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสะสม ความสัมพันธ์กับสัตว์ และความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (พรหมทิพย์ ศิริวรรณนุศย์และคณะ 2526:32-33)

การวิจัยเรื่อง จริยธรรมและศักยภาพของการปฏิบัติจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยครุภาคตะวันออกเฉียงใต้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาการปฏิบัติจริยธรรมเฉพาะพฤติกรรมจริยธรรมต่อตนเอง ซึ่งครอบคลุมกลุ่มการกระทำตามที่ พรหมทิพย์ ศิริวรรณนุศย์และคณะ (2526:49-52) ได้จำแนกไว้ 3 หมวดดังนี้คือ

1. การควบคุมตนเอง ประกอบด้วยพฤติกรรมจริยธรรมต่อตนเอง 8 พฤติกรรมคือ
  - 1.1 การหักห้ามใจ(การระงับความอยากและการต้านทานการยั่วยู่)
  - 1.2 การแสดงอารมณ์อย่างถูกกาลเทศะ
  - 1.3 ความรู้ตัวไม่ประมาท
  - 1.4 ความมีวินัยต่อตนเอง
  - 1.5 ความขยันหมั่นเพียร
  - 1.6 ความพอใจในตนเอง
  - 1.7 การตั้งมาตรฐานตนเอง
  - 1.8 การหลีกเลี่ยงอบายมุข
2. การประเมินตนเอง ประกอบด้วยพฤติกรรมจริยธรรมต่อตนเอง 6 พฤติกรรมคือ
  - 2.1 การสำรวจตนเอง
  - 2.2 การให้คุณค่าตนเอง
  - 2.3 ความภาคภูมิใจในตนเอง
  - 2.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง
  - 2.5 ความรู้สึกผิด
  - 2.6 ความละอายใจ
3. การปฏิบัติต่อตนเอง ประกอบด้วยพฤติกรรมจริยธรรมต่อตนเอง 6 พฤติกรรมคือ
  - 3.1 การให้รางวัลตนเอง
  - 3.2 การปลอบใจตนเอง
  - 3.3 การลงโทษตนเอง
  - 3.4 การรักษาสภาพตนเอง
  - 3.5 การบำรุงแต่งร่างกาย
  - 3.6 การปรับปรุงตนเอง

การปฏิบัติจริยธรรม

การปฏิบัติจริยธรรม คำนการกระทำต่อตนเองมี 3 ประเภทคือ การควบคุมตนเอง (Self-Control) การประเมินตนเอง (Self-Evaluation) และการปฏิบัติต่อตนเอง (Self-treatment) เกิดจากการเรียนรู้ จากประสบการณ์ตรงของตน จากคำบอกเล่า จากการอ่าน จากตัวอย่างที่พบเห็นและด้วยวิธีการอื่นๆตามหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปฏิบัติจริยธรรมซึ่งแบ่งเป็นหลักจริยธรรมในพระพุทธศาสนาและทฤษฎีจริยธรรมของนักวิชาการจากต่างประเทศคือ

หลักจริยธรรมในพระพุทธศาสนา

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมที่เรียกว่า โอวาทของพระพุทธเจ้า 3 ประการคือ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส 2518:30-31)

1.1 เว้นจากทุจริต คือประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ

1.2 ประกอบสุจริต คือประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ

1.3 ทำใจของคนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองใจ มีโลก โกรธ หลง เป็นต้น ประพฤติชั่วด้วยกาย เรียกว่า กายทุจริต มี 3 อย่างคือฆ่าสัตว์ ลักขโมย ประพฤติผิดในกาม

ประพฤติชั่วด้วยวาจา เรียกว่า วาจาทุจริต มี 4 อย่างคือ พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบและพูดเพ้อเจ้อ

ประพฤติชั่วด้วยใจ เรียกว่า มโนทุจริต มี 3 อย่างคือ โลภอยากได้ของเขา พยายามบปองร้ายเขา และเห็นผิดจากท่านองคคลองธรรม

ทุจริต 3 อย่างนี้ เป็นกิจไม่ควรทำ ควรจะละเสีย

ประพฤติชอบด้วยกาย เรียกว่า กายสุจริต คือ เว้นจากฆ่าสัตว์ เว้นจากลักขโมย และเว้นจากประพฤติผิดในกาม

ประพฤติชอบด้วยวาจา เรียกว่า วาจาสุจริต มี 4 อย่างคือ เว้นจากพูดเท็จ เว้นจากพูดส่อเสียด เว้นจากพูดคำหยาบ และเว้นจากพูดเพ้อเจ้อ

ประพฤติชอบด้วยใจ เรียกว่า มโนสุจริต มี 3 อย่างคือ ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่พยายามบปองร้ายเขา และเห็นชอบตามท่านองคคลองธรรม

สุจริต 3 อย่างนี้เป็นกิจควรทำ ควรประพฤติ

โอวาทของพระพุทธเจ้า 3 ประการถึงกล่าว เป็นแนวทางที่ควรกระทำ ควรประพฤติ ควรปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาการควบคุมตนเอง ประเมินตนเอง และการปฏิบัติต่อตนเอง ให้มีจริยธรรมที่ถูกต้องคือความได้ด้วยตนเอง

ทฤษฎีจิตวิทยาของต่างประเทศ

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

กลุ่มของ ฟรอยด์ (Freud 1857 - 1939) เป็นนักจิตวิทยาคนแรกที่มีชื่อเสียงในการพัฒนาจิตวิทยา ฟรอยด์ (Freud 1949 : 538) อธิบายการเกิดพฤติกรรมต่างๆว่าเนื่องมาจากแรงผลักดันจากจิตใต้สำนึก ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1. อิค (Id) เป็นแรงขับภายในที่เป็นตัวกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมต่างๆตามความต้องการโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ควรหรือไม่ควรแต่อย่างใด

2. อีโก้ (Ego) เป็นส่วนของจิตที่ยับยั้งการแสดงพฤติกรรมตามความต้องการของ อิค (Id) โดยควบคุมจิตมิให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของสังคม

3. ซุปเปอร์อีโก้ (Super ego) เป็นส่วนของจิตที่เกี่ยวกับการรับรู้ทางทางคุณธรรมและกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมตามปทัสถานของสังคม โดยซุปเปอร์อีโก้กระตุ้นอิคให้ละทิ้งความไม่ถูกต้องไม่ควรและสนับสนุนอีโก้ให้เปลี่ยนทิศทางพฤติกรรมไปในทางที่ถูกที่ควร

ความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจิตวิทยาตามทฤษฎีของทฤษฎีจิตวิเคราะห์นั้นเชื่อว่าจิตวิทยาจะได้รับการปลุกฝังจากพ่อแม่ ผู้ใกล้ชิดเป็นสำคัญโดยอาศัยกระบวนการให้รางวัลและการลงโทษเป็นเครื่องมือในการอบรม จิตวิทยาจะได้รับการสร้างและพัฒนาขึ้นในระบบ ซุปเปอร์อีโก้ โดยเด็กจะเกิดการทำตามอย่างตามกระบวนการถอดแบบ

จากการอบรมเลี้ยงดูมาแต่เยาว์วัย ทำให้เด็กถอดแบบบุคลิกภาพ ค่านิยมและมาตรฐานจิตวิทยาในสังคมไว้ จนที่สุดเด็กจะยอมรับกฎเกณฑ์ต่างๆในสังคมเป็นหลักปฏิบัติของตนเอง

การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมาตรฐานสังคมของเด็กนั้นนอกจากเกิดจากการยอมรับต่อการให้รางวัลและการลงโทษจากพ่อแม่ผู้เลี้ยงดูหรือผู้ใกล้ชิดแล้ว เด็กยังยอมรับต่อการให้รางวัลและการลงโทษตนเองด้วย กล่าวคือเมื่อจิตวิทยาได้รับการปลุกฝังในระบบ ซุปเปอร์อีโก้แล้วทุกครั้งที่เด็กกระทำผิดเด็กจะลงโทษตนเองโดยแสดงความรู้สึกผิดและเมื่อปฏิบัติตามมาตรฐานจิตวิทยาก็จะมีการให้รางวัลตนเอง ซึ่งอาจแสดงออกโดยการชื่นชม

ตนเอง

นักทฤษฎีจิตวิเคราะห์เชื่อว่า การควบคุมตนเองสามารถปลูกฝังโดยพัฒนา ระบบชูปเปอร์อีโก้ ให้เด็กยอมรับและปฏิบัติตามตามกฎเกณฑ์ของสังคมได้

ทฤษฎีการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรม

ทฤษฎีนี้เสนอโดยสกินเนอร์ (Skinner , 1953) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งสาระสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรมสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมมี ผลกรรมเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมใดก็ตามหากทำแล้วผู้กระทำได้รับผลกระทบบวก ซึ่ง เรียกว่า การเสริมแรง (Reinforcement) พฤติกรรมนั้นก็จะมีแนวโน้มมากขึ้น เช่น เด็กที่เริ่มฝึกหัดถ่ายภาพ มีความตั้งใจถ่ายภาพด้วยความระมัดระวังอย่างถูกวิธี รูปถ่ายที่ใสสวยงามถูกใจตนเองและผู้อื่น ได้รับคำชมเชยจากเพื่อนๆและผู้ใกล้ชิด ทางก็ช่วยกันส่งจอร์รูปถ่ายกันอย่างมาก ผลกรรมทางบวกหรือการเสริมแรงที่เด็กได้รับ จะเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กเกิดความมั่นใจ ภาคภูมิใจ และอยากที่จะแสดงความสามารถ ทางการถ่ายภาพของคนต่อไปอีก

ในทางตรงกันข้าม หากพฤติกรรมนั้นทำให้เกิดผลกรรมทางลบซึ่งเป็นที่รังเกียจ หรือเพียงแต่ไม่ทำให้เกิดผลกรรมทางบวกเท่านั้น ก็จะมีผลให้พฤติกรรมนั้นทลายไป ตัวอย่างเช่น เมื่อนักศึกษา ก. จำเป็นต้องขึ้นไปร้องเพลงบนเวทีเนื่องในงานสังสรรค์ ระหว่างเพื่อน ก. เกิดความประหม่าร้องเพลงไม่ประสานกับคนตรีและจำเนื้อร้อง ไม่ได้ ต้องหยุดกลางคัน ผลกรรมทางลบที่ได้รับคือ เกิดความละอายเพื่อนและออกสู่ตนเอง เป็นผลให้ ก. ไม่อยากร้องเพลงต่อหน้าผู้อื่นอีกต่อไป

ดังนั้น การควบคุมพฤติกรรมของตนเองของมนุษย์ ตามทฤษฎีการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรมกระทำได้ดังนี้

2.1 ถ้ามีความมุ่งหมายให้มนุษย์ปฏิบัติตามจริยธรรมที่พึงประสงค์ เราควรให้การเสริมแรงทางบวก เช่น การยกย่องชมเชย ให้รางวัล ให้ความก้าวหน้าของชีวิต เหล่านี้เป็นต้น

2.2 การให้ผลกรรมทางลบ เช่น การลงโทษ กำหนดิเคียน ทักรายได้ ลดสถานภาพทางสังคมหรืออื่นๆลง ย่อมเป็นผลให้มนุษย์ควบคุมตนเอง โดยลดการกระทำที่สังคมไม่พึงประสงค์ลงตามลำดับ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่สำคัญที่สุดคือ แบนดูรา (Bandura) 1971 : 19-22) มีแนวความคิดว่า จริยธรรมหมายถึง กฎ (Rule) สำหรับการประเมินพฤติกรรม กฎเหล่านี้ เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

3.1 สิ่งเรียนรู้ มนุษย์เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับ เหตุการณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม ความรู้ที่มนุษย์ เรียนรู้เหล่านี้ ก็กลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์

3.2 วิธีเรียนรู้ มนุษย์เรียนรู้ได้หลายวิธี กล่าวคือ

3.2.1 เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) ของตนเอง เช่น ประสบเหตุการณ์ต่างๆด้วยตนเอง ประสบผลที่เกิดจากการกระทำต่างๆด้วยตนเอง

3.2.2 เรียนรู้ด้วยการสังเกต (Observation Learning) มนุษย์สามารถสังเกตวิธีประกอบพฤติกรรมของผู้อื่นและผลกรรมที่เกิดกับผู้อื่น ผู้เรียนที่สังเกตตัวแบบ (Identifier) ที่แตกต่างกันก็จะเกิดการ เรียนรู้ที่แตกต่างกัน

3.2.3 เรียนรู้โดยการฟังและการอ่านจากแนวคิดของผู้อื่น คือ มนุษย์เรียนรู้ด้วยการฟังคำบอกเล่าของผู้อื่น และ/หรือ เรียนรู้จากการอ่านสารบันทึก ของผู้อื่น ซึ่งช่วยให้มนุษย์เรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น

3.3 ความเชื่อ ผลของการเรียนรู้ของมนุษย์จะพัฒนาเป็นความเชื่อ ความเชื่อของมนุษย์มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้ สอดคล้องกับความเชื่อ

3.4 การควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด (Cognitive Control) ได้แก่ การคิดในเชิงประเมินโดยตั้งอยู่บนสมมติฐานความเชื่อที่เกิดจากการเรียนรู้ ของมนุษย์ การคิดในเชิงประเมินเช่นนั้นนำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำ พฤติกรรมหนึ่งพฤติกรรมใด และนำไปสู่การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้ (ชัยพร. วิชาฯ 2526 : 242-244)

การพัฒนาองค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้ จะนำมาซึ่งการสร้างกฎเกณฑ์

ทางจริยธรรมที่มนุษย์ใช้เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติในสังคมต่อไป

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นทฤษฎีที่ศึกษาในลักษณะของรูปธรรมได้ชัดเจนกว่าแนวคิดและหลักการของทฤษฎีอื่น ครอบคลุมประเภทของการกระทำต่อตนเอง ทั้ง 3 ประเภท คือ การควบคุมตนเอง การประเมินตนเอง และการปฏิบัติต่อตนเอง ตามหลักการของทฤษฎีที่สรุปได้ว่า เมื่อมนุษย์เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆแล้ว ก็จะทำให้เกิดความเชื่อและความคิดในเชิงประเมินที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ (การประเมินตนเอง) ที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรม (การปฏิบัติต่อตนเอง) และนำไปสู่การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติ (การควบคุมตนเอง) ความที่ตนตั้งใจไว้ การวิจัยครั้งนี้ จึงยึดแนวการศึกษาวิจัยตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นแนวทางในการวิจัย

ความทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา สรุปทรรศนะต่อการกระทำต่อตนเอง ทั้ง 3 ประเภท ได้ดังนี้

1. การควบคุมตนเอง (Self - Control) เกิดจากการที่มนุษย์เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณืกับเหตุการณื ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม ผลแห่งการเรียนรู้ก่อให้เกิดความคิดและความเชื่อที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์

การควบคุมตนเองนี้ เกิดจากการเรียนรู้ทั้งโดยทางตรงและโดยทางสังเกตตัวอย่างผู้ใหญ่ที่แสดงตัวอย่างการตั้งมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติไว้สูง และจะแสดงความพึงพอใจในตนเองเมื่อตนสามารถทำตามมาตรฐานที่ตนตั้งไว้ ก็จะมีผลให้เด็กได้เห็นแบบอย่างและผลอันพึงพอใจจากการปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น และถ้าผู้ใหญ่ให้แรงเสริมแรงทางบวกแก่เด็กที่ปฏิบัติตนตามมาตรฐานสูง ในทางตรงข้าม เด็กที่ตั้งมาตรฐานในการปฏิบัติต่ำ ก็ให้ได้รับแรงเสริมทางลบ ย่อมเป็นผลให้เกิดการเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตนตามมาตรฐานที่สังคมยอมรับ อาทิเช่น การรับระดับความอยากและการต้านทานการยั่วยุ การแสดงอารมณ์อย่างถูกกาลเทศะ ความรู้ตัวไม่ประมาท ความมีวินัยต่อตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ความพอใจในตนเอง การตั้งมาตรฐานตนเอง และการหลีกเลี่ยงอบายมุข เป็นต้น

2. การประเมินตนเอง (Self - Evaluation) หมายถึง การ

สำรวจการทบทวน การทักลึนใจ และลงความเห็น ว่า สิ่งที่คุณจะกระทำหรือได้กระทำไปแล้ว มีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด กล่าวคือ ในการควบคุมตนเองนั้น บุคคลจำเป็นต้องมีมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติ และการประเมินการประพฤติปฏิบัติของตนตามมาตรฐานที่ตนตั้งไว้ เมื่อประเมินตนเองตามมาตรฐานนั้นแล้ว ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ความเชื่อและความรู้สึกที่เรียกว่า ปฏิกริยาต่อตนเอง (Self - Reaction) ซึ่งมีทั้งด้านบวกและลบ ปฏิกริยาต่อตนเองด้านบวกเกิดขึ้นเมื่อสามารถบรรลุถึงมาตรฐานที่ตนได้ตั้งไว้ อาทิเช่น ความรู้สึกภาคภูมิใจ ความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น ส่วนปฏิกริยาทางลบเป็นผลจากการกระทำที่ล้มเหลว ไม่บรรลุตามมาตรฐานที่ตนตั้งไว้ เช่น ความรู้สึกผิด ความเสียใจ และความละอายใจ เป็นต้น

3. การปฏิบัติต่อตนเอง (Self - Treatment) เป็นการกระทำที่บุคคลกระทำต่อตนเอง อาจจัดแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทแรกเป็นการกระทำต่อตนเอง อันเนื่องมาจากการประเมินตนเองแล้วเกิดปฏิกริยาต่อตนเองทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ได้แก่ การให้รางวัลตนเอง การปลอบใจตนเองและการลงโทษตนเอง เป็นต้น ส่วนประเภทที่สอง เป็นการกระทำที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่ได้เป็นผลมาจากการประเมินตนเอง ได้แก่ การรักษาสุขภาพ การปรุงแต่งร่างกาย เป็นต้น

แบนดูรา ได้กล่าวถึงความสำคัญของการกระทำต่อตนเองไว้ว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์จะอยู่ภายใต้การควบคุมตนเองจากการให้แรงเสริมแก่ตนเอง ในกระบวนการนี้ มนุษย์จะมีการตั้งมาตรฐานการกระทำและมีการตอบสนองในรูปแบบของการให้รางวัลหรือลงโทษตนเอง (Bandura 1977 : 129) การให้รางวัลตนเองจะมีผลให้มนุษย์สามารถพัฒนาทักษะในการควบคุมตนเอง สามารถปรับปรุงและคงพฤติกรรมนั้นไว้ได้ (Bandura 1977 : 144) ในด้านการลงโทษตนเองก็สามารถลดความรู้สึกไม่สบายใจภายในและช่วยบรรเทาการลงโทษจากภายนอก คนเรายังเคยได้รับประสบการณ์ตรงจากการอบรมเลี้ยงดูว่า เมื่อกระทำผิดจะเกิดความรู้สึกไม่สบายใจ และจะได้รับการลงโทษตามมา จากนั้นความไม่สบายใจก็จะลดลงภายหลังเมื่อได้กระทำผิดก็จะเกิดความรู้สึกผิด การลงโทษตนเองจะมีผลให้ความวิตกกังวลยุติและยังทำให้ผู้อื่นที่รับรู้เห็นลคปฏิกริยากันลบที่มีต่อตัวผู้กระทำผิดลง และมีปฏิกริยากันบวกมากขึ้น เช่น เกิดความนับถือ ให้กำลังใจ การลงโทษตนเองจึงเป็นวิธีที่

มีสมรรถภาพในการป้องกันตนเองจากปฏิกิริยากันลบลบของผู้อื่น และช่วยลดความเครียดที่เกิดขึ้นในตัวผู้กระทำผิดอีกด้วย

ศักยภาพของการปฏิบัติจริยธรรม

ศักยภาพ (Potentiality) หมายถึง อำนาจหรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ ซึ่งอาจทำให้พัฒนาหรือแสดงให้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน 2525:756)

ศักยภาพ หมายถึง พลังความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน (James Drever 1952 : 218)

ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถที่เป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปสู่สถานะที่เป็นอยู่จริง (Babcock and Others 1963 : 1775)

พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์และคณะ (2527:43) ให้ความหมายของ ศักยภาพว่า แนวโน้มพฤติกรรม

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ศักยภาพหมายถึง ความพร้อมหรือแนวโน้มที่จะแสดงความสามารถภายในที่มีอยู่ให้ปรากฏเมื่อมีโอกาสที่จะกระทำได้

ศักยภาพของการปฏิบัติจริยธรรม จึงหมายถึง ความพร้อมหรือแนวโน้มที่จะปฏิบัติจริยธรรมเมื่อมีโอกาส

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติจริยธรรมอันคัมแรกคือ การศึกษาพฤติกรรมจริงทางคุณธรรมของนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ระดับ 4 โดยสุพรรณ มนัสไพบูลย์ (2522:111-119) มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมจริงด้านความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม ความรู้จักกาลเทศะและมารยาท ความเอื้อเฟื้อและความมีระเบียบวินัยของนักศึกษาผู้ใหญ่จำนวน 230 คน ผลการวิจัยพฤติกรรมจริงทางคุณธรรมพบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่มีพฤติกรรมด้านความรู้จักกาลเทศะและมารยาทสูงกว่าพฤติกรรมอื่น ส่วนพฤติกรรมที่มีน้อยกว่าด้านอื่นคือ ความเอื้อเฟื้อและความซื่อสัตย์ โดยที่พฤติกรรมรวมทุกด้านนั้นหญิงมีสูงกว่าชาย นักศึกษาผู้ใหญ่กลุ่มอายุ 21 ปีขึ้นไปมีพฤติกรรมจริงทางคุณธรรมสูงกว่ากลุ่มอายุ 15-20 ปี

ต่อมาเป็นการศึกษาการปฏิบัติจริยธรรมของจงจรัส แจ่มจันทร์ (2524:90) จีรวรรณ วิรัชกุล (2524:98) และเพียงพรหม สุขจันทร์ (2524:77) ได้ศึกษาการปฏิบัติจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดนนทบุรี ชลบุรี

และสุราษฎร์ธานี จำนวนจังหวัดละ 400-500 คน โดยใช้แบบสอบถามที่เป็นเทคนิคการฉายออก (Projective Technique) ข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อตนเอง 5 พฤติกรรมคือ ความพยายามทำหน้าที่ให้สำเร็จ ความอุทิศสละในการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ความอดทนต่อความยากลำบาก ความอดทนต่อการควบคุมอารมณ์ และความไม่ทอดนอยต่ออุปสรรค ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนหญิงมีการแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งสูงกว่านักเรียนชาย ทางด้านความไม่ทอดนอยต่ออุปสรรค ความอดทนต่อการควบคุมอารมณ์ และความอดทนต่อความยากลำบาก

สมบัติ พูลนาม (2523 : 45-46) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของความซื่อสัตย์ และความรู้สึกรับผิดชอบของนักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน ได้คะแนนความรู้สึกรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางจริยธรรมอันดีต่อไปคือ การวิจัยเรื่องความสำนึกของข้าราชการไทยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม-วัฒนธรรม โดย จรรยา สุวรรณทัต (2525 : 80) กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ ข้าราชการอายุ 18-60 ปี ที่ทำงานในฝ่ายการเกษตร ฝ่ายการปกครอง ฝ่ายการศึกษาของศาลากลางจังหวัด และที่ว่าการเขต และข้าราชการที่ทำงานในสำนักงานเทศบาลของจังหวัดที่สุ่มได้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดพะเยา ตาก พัทลุง เพชรบุรี พระนครศรีอยุธยา กาฬสินธุ์ และกรุงเทพมหานคร จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นประมาณ 1000 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (1) แบบสอบถามความสำนึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาทางสังคม-วัฒนธรรม 4 ด้านคือ ด้านคหิธรรม เนติธรรม วัตุธรรม และสทธรรม (2) แบบสอบถามทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลง (3) แบบสอบถามการปรับตัวทางสังคม และ (4) แบบสอบถามความทันสมัย ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับระดับการศึกษาของข้าราชการที่เกี่ยวกับการปฏิบัติจริยธรรม พบว่า ข้าราชการที่มีระดับการศึกษาปานกลางมีการปรับตัวทางสังคมและความทันสมัยมากกว่าข้าราชการที่มีระดับการศึกษาต่ำ

พนมไพร อารณรัตน์ (2526 : 186) ศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมต่อตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และครู จำนวน 2834 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และครูมีพฤติกรรมจริยธรรมต่อตนเองแตกต่างกันโดยเรียงจากน้อยไปมาก

ตามลำดับ โดยส่วนรวมพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีพฤติกรรมการจริยธรรมต่อตนเองน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ ในขณะที่ครูมีพฤติกรรมการจริยธรรมต่อตนเองมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ผลการวิจัยพฤติกรรมการจริยธรรมต่อตนเองพบว่า หญิงและชายมีพฤติกรรมการจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และหญิงมีพฤติกรรมการจริยธรรมต่อตนเองมากกว่าชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุวิมล สุรงค์กาญจนจัย (2526 : 125) ซึ่งทำการศึกษากฎการและแนวโน้มพฤติกรรมการจริยธรรมทางสังคม ตามคำรายงานของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่า เพศหญิงและเพศชายมีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกัน โดยพบว่า เพศหญิงมีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการจริยธรรมทางสังคมในทางบวกมากกว่าเพศชาย ด้านสถานภาพทางการศึกษานั้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการจริยธรรมน้อยกว่าทุกกลุ่ม ส่วนครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการจริยธรรมค่อนข้างใกล้เคียงกันและมากกว่าทุกกลุ่ม

หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 3 (กรมสามัญศึกษา 2525 : 67-82) ได้ทดลองรูปแบบการสอนจริยธรรมแบบปรับพฤติกรรมและสร้างเสริมเจตคติ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการจริยธรรมก่อนและหลังการทดลองที่สังเกตโดยครูผู้สอนและนักวิจัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2525 ระดับชั้นละ 6 ห้องเรียน คือ กลุ่มทดลองรูปแบบปรับพฤติกรรม 2 ห้องเรียน รูปแบบสร้างเสริมเจตคติ 2 ห้องเรียน และกลุ่มควบคุมซึ่งสอนวิธีปรกติ 2 ห้องเรียน การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามและแบบสังเกตพฤติกรรม ในด้านความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต และความขยันหมั่นเพียรสำหรับระดับประถมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาเพิ่มจริยธรรมด้านการไม่ฉ้อฉลและการใช้ปัญญา ในการแก้ปัญหา แบบประเมินพฤติกรรมโดยครูผู้สอน แบบสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัย ผลการศึกษาพบว่า วิธีการสอนทั้ง 2 วิธี ให้ผลต่อพัฒนาการจริยธรรมนักเรียนประถมศึกษา ด้านความเมตตา กรุณาและความซื่อสัตย์สุจริตในระดับปานกลาง ส่วนการพัฒนาจริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียรให้ผลในระดับปานกลาง เมื่อสอนด้วยวิธีการปรับพฤติกรรมในระดับมัธยมศึกษา พบว่า จริยธรรมที่ประสบความสำเร็จในระดับสูง ได้แก่ การไม่ฉ้อฉล ซึ่งได้ผลทั้ง 2 วิธี และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาได้ผลดีเมื่อสอนด้วยวิธีการปรับพฤติกรรม ส่วนจริยธรรมที่ประสบความสำเร็จในระดับปานกลาง ได้แก่

ความขยันหมั่นเพียรซึ่งใช้ได้ทั้ง 2 วิธี และความเมตตากรุณาเมื่อสอบด้วยวิธีสร้างเสริมเจตคติ

มิลินทร์ สำเภารเงิน (2524 : 134-140) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรม 7 ประการ ประกอบด้วยพฤติกรรมความมีวินัย ความขยันหมั่นเพียร การให้ความร่วมมือ การช่วยตัวเอง การเสียสละ ความซื่อสัตย์ และความมีน้ำใจนักกีฬา ระหว่างการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 กับการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในโรงเรียนทดลอง 25 โรงเรียน จำนวน 441 คน และในโรงเรียนควบคุม 25 โรงเรียน จำนวน 349 คน จาก 8 จังหวัด โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นเครื่องมือในการวิจัยภาคสนาม รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนทดลอง และควบคุม ณ จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยภาคการศึกษาเฉพาะกรณี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในโรงเรียนทดลองมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย ความขยันหมั่นเพียร การให้ความร่วมมือ การช่วยตัวเอง การเสียสละ ความซื่อสัตย์ และความมีน้ำใจนักกีฬาไม่สูงกว่านักเรียนในโรงเรียนควบคุม ทั้งการวิจัยภาคสนามและการศึกษาเฉพาะกรณี จากการวิจัยเฉพาะภาคสนามพบว่า พฤติกรรมการให้ความร่วมมือมีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมความซื่อสัตย์มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่วนพฤติกรรมความมีวินัย ความขยันหมั่นเพียร การช่วยตัวเอง การเสียสละ และความมีน้ำใจนักกีฬาไม่พบความแตกต่างระหว่างนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุษย์และคณะ (2527 : 196-201) ได้ศึกษาจริยธรรมของชาวกรุงเทพมหานครปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม ปฏิกริยาจริยธรรม และพฤติกรรมจริยธรรม และเปรียบเทียบค่าศักยภาพพฤติกรรมตามตัวแปรกัน สถานภาพ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพของครอบครัว ขนาดของครอบครัว รายได้ของครอบครัวและภูมิภาคต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้มี 3,884 คน ซึ่งคัดเลือกโดยการสุ่มหลายชั้นตอน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นิสิตนักศึกษาจาก

ห้าสถาบัน นักธุรกิจ ลูกจ้าง และผู้ใช้แรงงาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ เครื่องมือ 2 ชนิดคือ แบบสอบถามชีวิตประวัติและแบบสำรวจที่พัฒนาขึ้นโดยคณะผู้วิจัย ผลการวิจัยพบว่า ค่าศักยภาพพฤติกรรมตามตัวแปรต้น 7 ตัวสอดคล้องกับพฤติกรรม จริยธรรมแต่ละประเภทคือ พฤติกรรมจริยธรรมต่อตนเอง มีค่าศักยภาพสูงสุด ด้าน การรักษาสุขภาพ ค่าศักยภาพต่ำสุด ด้านการคุ้มครองอนามัย พฤติกรรมจริยธรรม ต่อสังคม มีค่าศักยภาพสูงสุดด้านการปฏิบัติต่อผู้อาวุโสในทางที่ดี ค่าศักยภาพต่ำสุด ด้านการให้ร้ายป้ายสี พฤติกรรมจริยธรรมทางเศรษฐกิจมีค่าศักยภาพสูงสุดด้านการ บริจาค ค่าศักยภาพต่ำสุดด้านการประกอบมิชฌาชีพที่ผิดกฎหมาย พฤติกรรมจริยธรรม ทางการเมืองมีค่าศักยภาพสูงสุดด้านกลุ่มพฤติกรรมความซื่อสัตย์ทางการเมือง ศักยภาพ ค่าต่ำสุดด้านการแจ้งความเท็จ พฤติกรรมจริยธรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีค่าศักยภาพสูงสุด ด้านการสะสมสิ่งมีค่า ค่าศักยภาพต่ำสุดด้านการทำลายพันธุ์สัตว์ และพบว่า ตัวแปร ทั้ง 7 ตัว มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในค่าศักยภาพของพฤติกรรมจริยธรรมทั้ง 5 ประเภท

สำหรับในต่างประเทศนั้น พบว่า ในประเทศเกาหลีใต้ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2516 ถึงปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นช่วงแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ต้องการให้มีการฝึกอบรมให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาชาติ จึงได้เกิดขบวนการสร้างชีวิตใหม่ แซมาเอิล ... อุนดง (Samuel Education Process) ซึ่งขบวนการศึกษาแซมาเอิลนี้ เน้นการปลูกฝังให้นักเรียนมีวิญญาณแห่งความซนััน ช่วยตัวเอง และการให้ความร่วมมือ (diligence self reliance and Cooperative Spirit) (Korean Educational Development Institute : 1979 18-20) เพื่อปลูกฝังให้เกิดเป็นคุณธรรมของประเทศชาติ วิญญาณแห่งความซนัันนี้ ต้องการกระตุ้นให้ทุกคนมีความสำนึกในการช่วยกันทำงานหนักจนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และปลูกฝังให้มีนิสัยซื่อสัตย์ และประหยัด วิญญาณแห่งการช่วยตนเอง เป็นการศึกษาชี้ให้แต่ละบุคคลรู้จักตนเอง อย่าคิดหวังพึ่งผู้อื่น รู้จักแก้ปัญหาของตัวเองได้ด้วยสติปัญญา และความเชื่อมั่นในตัวเอง พร้อมทั้งชักนำและเร่งเร้าให้คืนร่นหลุดพ้นจากการคุกคามและบีบบังคับจากชนวนชาติสิ่งแวดล้อม โดยนักเรียนต้องสำนึกอยู่เสมอว่าจำต้องยืนบนขาตนเองและพัฒนาความสามารถของตน วิญญาณการให้ความร่วมมือ เป็นการรวมพลังของคนอย่างน้อย 2 คน เพื่อให้เกิดพลังพิเศษที่ซ่อนเร้นตามหลักการที่ $1 + 1 =$

$2 + a$ ซึ่ง a นี้เป็นพลังพิเศษที่ซ่อนเร้นอยู่ เพื่อช่วยให้งานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น การร่วมมือกันต้องสร้างให้เป็นคุณธรรมร่วมมือระหว่างคนกับตนเอง ตัวเองกับเพื่อน และเพื่อนกับเพื่อน (อนุสรณ์ ทรัพย์มณี 2521 : 36-40) ฉะนั้น จึงทำให้ เกาหลีได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ให้การศึกษาทางค่านิยมจริยธรรม แยกออกมาเป็นวิชาหนึ่งต่างหาก โดยเน้นให้ปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้เยาวชนเกาหลีเป็นคนที่จริงจัง ซื่อสัตย์ โดยการปฏิบัติมีใจจำเนื้อหาวิชา และการปฏิบัตินั้นก่อสร้างวิถุญาณแห่งจริยธรรม (Moral Sence) ให้เกิดขึ้นในจิตใจ นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน (Tae-il Kwan 1980 : 11-17)

จากที่กล่าวมาแล้วแสดงว่า การปฏิบัติทางจริยธรรมนั้น ถ้านำมาปฏิบัติอย่างจริงจังย่อมเกิดผลเป็นความเจริญรุ่งเรืองทั้งต่อตนเองและประเทศชาติ ซึ่งเป็นมูลเหตุจริงใจที่ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย